

MILUTIN
A. POPOVIĆ

ZATVORENICE

ALBUM ŽENSKOG
ODELJENJA POŽAREVAČKOG
KAZNENOG ZAVODA
(1898)

Priredila
Svetlana Tomić

■ Laguna ■

Copyright © ovog izdanja 2017, LAGUNA

Kupovinom knjige sa FSC oznakom pomažete razvoj projekta
odgovornog korišćenja šumskih resursa širom sveta.

NC-COC-016937, NC-CW-016937, FSC-C007782

© 1996 Forest Stewardship Council A.C.

ZATVORENICE

Sadržaj

Reč dve unapred	9
Album Ženskog odeljenja Požarevačkog kaznenog zavoda sa statistikom (1898)	13
Statistika	273
Svetlana Tomić: <i>Zločin, žene i kazna</i> (<i>zatvorenice iz druge polovine 19. veka</i> <i>i kažnjenički sistem u Srbiji</i>)	279
Literatura	319
Zahvalnost i napomena priređivačice	327
O autoru	329

REČ DVE UNAPRED

Istorija Ženskog odeljenja Požarevačkog kaznenog zavoda nije duga.

Do 1866. godine, Ženski zavod bio je u Ćupriji. Te godine, ukazom od 29. septembra br. 3410, premešten je u Požarevac.

Seoba osuđenica izvršena je 25. oktobra iste godine. Tada je bilo svega 38 osuđenica a danas ih ima 105 na broju.

O životu osuđenica, u samom Zavodu, nema se šta mnogo reći; jer je on posve jednolik – sve ono što rade danas ponavlja se sutradan: jedne tkaju, druge vezu, treće pletu itd.

Od svih radova najrazvijenije je tkanje i otuda državna kasa ima godišnjeg prihoda do 1000 dinara.

Pored svakovrsnog platna, koje se, samo po porudžbinama, izrađuje na našim običnim domaćim razbojima, tkaju se još i takozvani „pirotski ćilimovi“, kojih izrada nimalo ne ustupa onim u i oko Pirota. Pored ovih ćilimova naročitu pažnju zaslužuju „veštački ćilimovi“, koji se snimaju sa raznih mustara „žanilskih tepiha“. O lepoti ovih ćilimova izlišan je svaki razgovor jer se oni tako

veštački i brižljivo izrađuju da čoveku dolazi čisto neverica da je i tako što u stanju da stvori prosta ženska ruka.

Nu baš ova najlepša grana radinosti kod osuđenica nema velike sreće; jer ako se u godini dva, najviše tri ćilima izrade. Šteta što je publika tako nemarljiva prema ovim ćilimovima, i to ni zbog čega drugog već jedino zbog nešto skuplje cene za izradu.

Žensko odeljenje Požarevačkog kaznenog zavoda udešeno je po sistemu zajedničkog zatvora, kao i ostali naši kazneni zavodi. Nu, s pogledom na to što su u samoj zgradi, pored soba osuđeničkih (kojih ima 10), smešteni još, po naročito udešenim odeljenjima, i radionice (kojih ima četiri: dve platnarske, jedna ćilimarska i jedna za vezenje), dalje, bolnica, čekaonica, stan za nadzornicu i čuvare, kuhinja i kancelarije, bolnička i nadzorničina, kao i ćelijski zatvori za kazne – može se slobodno reći da se ovo odeljenje dosta primaklo modernim kaznenim zavodima.

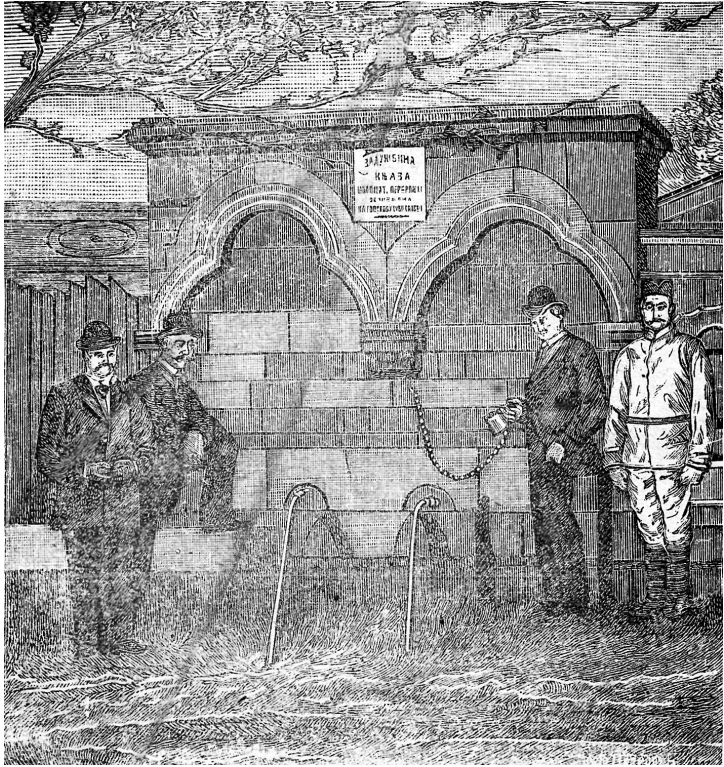
Zgrada ovog odeljenja podignuta je 1875. godine, snagom osuđenika.

Na završetku da pomenemo i jednu znamenitost, koja se nalazi u krugu Požarevačkog kaznenog zavoda. To je česma, čiju i sliku donosimo. Ona je zadužbina Knjaza Oslobodioca. Voda koju ova česma daje tako je izvrsna da joj nadaleko nema ravne. I ko se ma jednom napije ove vode mora da se odmah seti Velikoga Miloša, toga genija srpskog, ne samo na političkom, već i kulturnom polju, za dobro i napredak Srbije.

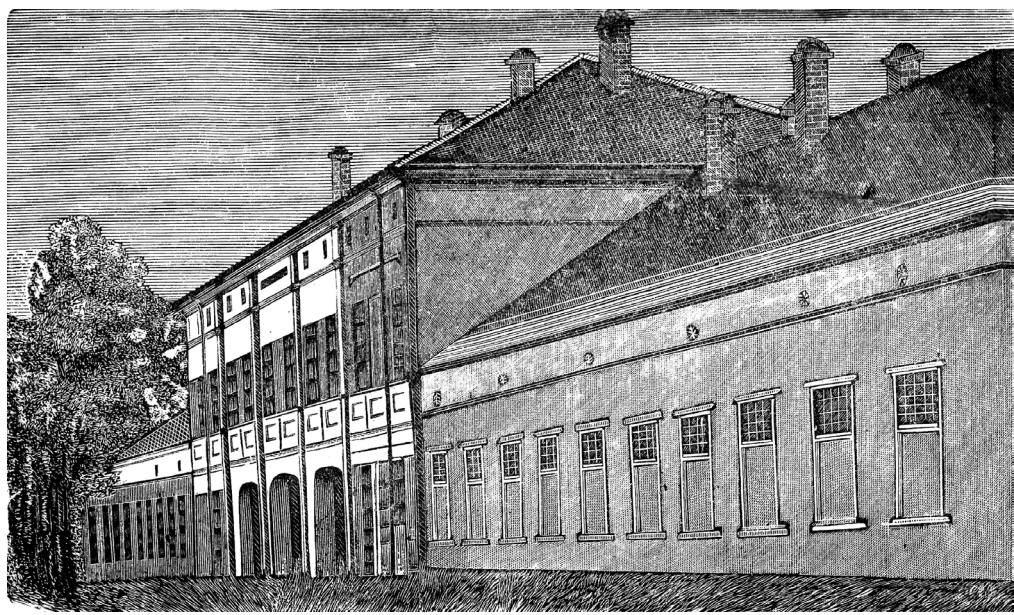
15. septembra 1898.

Požarevac.

Mil. A. Popović

Album Ženskog odeljenja
Požarevačkog kaznenog zavoda
sa statistikom (1898)

MARIJA
MILOVANović

Rodom iz Drena, Sreza posavskog,
Okruža valjevskog. U dobu učinjenog zločina
imala je 26 godina.

Bilo je to jednog jesenjeg praznika 1880. godine. Pred svojom skoro opalom kućicom, u selu Drenu, sedela je stara baba Randija, strina Marijina. Natakla je na nos naočare i krpila jednu svoju poderanu košulju. Od vremena

na vreme prekidala bi šivenje i mislila na ono što joj već toliko vremena govoraše Kristivoje Milovanović, opštinski služitelj iz Tretenca.

– E baš mi taj čovek probi glavu – mrmljala je u sebi.
– Mator kao keša* pa hoće devojče, pa bar da je odrešene ruke, nego se stegao kao dve pare u kesi. E nema sinko onako što džabe.

Baba Randija nije čestito ni dovršila svoj monolog, kad žutov lanu. Lavež je prenu i ona podiže glavu.

Na vratnicama se ukaza Kristivoje. Žutov ga poznade i poče, umiljujući se, uvijati repom.

U dva-tri koraka Kristivoje već beše kod baba Randije.

– Pomozi Bog! – reći će joj.

– Bog ti dobro dao – odgovori baba Randija i pogleda ga nekako žmirkavo.

– Biće dobro samo ako ti hoćeš.

– E-e! – A šta to može biti?

– Pa ti već znaš, zar ćeš sto puta da ti kazujem.

– Ko zna, možda sam zaboravila – lukavo će odgovoriti ona.

– Vrag si ti, baba.

– Zbabali ti se dni, a zar si mi ti mlad!

Kristivoje se počeša iza uha.

– More batali to, nego šta veliš, a? Može li da bude što od onog posla.

Baba Randija pogleda ga lukavo i nasmeja se.

– Kako ti ono reče malopre: „Biće dobro samo ako ja hoću?“

– Jest.

* Keša – pogrđan izraz za starog čoveka. (Prim. prir.)

– E da ti odgovorim. Onaj posao može da se svrši samo ako ti hoćeš.

Kristivoja podiđe jeza i radost mu izbi po licu.

– More ja hoću kako da neću – odgovoriće brzo.

– Dobro – reći će baba Randija – onda da se pogodimo.

– Pa ja sam ti već kazao.

– Nema tamo nikoga, ne mučim se ja, za sprdnju.

– Zar je dukat sprdnja?

– Bez pet nema ništa.

– To je mlogo!

– Kad ti mlogo a ti traži sam što ti treba.

– Nemoj tako, popusti i ti nešto.

Baba Randija se odobrovolji.

– Sedi – reći će mu – pa da se pogodimo.

Kristivoje poslušala.

Nisu se dugo pogađali. Posle omanjeg cenkanja i popuštanja s obe strane oni se pogodiše. Za dva dukata i jedno prase Marija beše prodana.

Sirota Marija, ona ni slutila nije da je sa njome svršena danas jedna sramna trgovina; da ju je njena rođena strina prodala i to za ništavnu cenu: za dva dukata i jedno prase. Ona je bezbrižno sedela u bašti pod kruškom i plela čarape, pevuseći poluglasno jednu omiljenu joj pesmicu. Blizo nje cvrkutao je vrabac. Ona ga pogleda, uze jednu grudvu i baci se. Vrabac prhnu k jugu. Ona pogleda za njim a u grudima joj se nešto steže.

– Pozdravi ga – šanu, a lice joj obli rumen.

Nije to davno bilo. Sad o prošloj Zavetini. Pred opštinskom kućom skupio se silan svet. Čak su i iz okolnih

sela podolazili. Svak se obukô što je lepše mogao. Stariji su sedeli, pili i razgovarali o starim boljim vremenima i sadašnjem teškom vremenu. Mladež je izvijala pomamno kolo uz ćemane oznojenog Cige, kome je žica često pucala. Nastavljao je dok je mogao, pa sad – eno ga gde samo dve svira.

Jedno mlado plavooko vitko momče, malo-malo pa bi se uhvatilo do Marije. Kad bi pustilo kolo, ono bi tek prošlo pored nje i nasmešilo bi se. Druge joj spazile su to i počele je zadirkiivati. Ona ništa nije umela odgovoriti, samo što bi podigla kraj od kecelje i čupkala iz nje končice, a čas rumen a čas bledilo oblivalo bi joj lice.

Ali da su njene druge i nešto drugo znale, zacelo joj dugo ne bi dale mira.

Kad je bilo vreme da se kući ide, Marija pustiv se iz kola pođe odmah. Taman je savila iza opštinskih koševa kad joj ono momče izađe u susret. Marija pocrvene i htede brzo promaći mimo njega. Ali ono raširi ruke i ne dade joj proći.

– Zar sam ja tako strašan te se plašiš mene – dirnuće je.

– Pusti me da prođem – ljutila se korsem ona.

– A kad te ja ne bi pustio?

Ona ga pogleda svojim velikim sjajnim očima.

– Pa dobro, šta ću ti ja?

– Šta ćeš mi!?... 'Oćeš da ti kažem?

– Kaži mi.

– Viš mi seljaci, n'umemo da civramo*. 'Oćeš li da budeš moja. Znaš, bogami, ja te onako... baš mnogo volim kad te vidim.

* Civrati ili cifrati – prenemagati se, nečkati. (Prim. prir.)

Marija sagla glavu pa ni bele.

– Misliš da te varam... slave mi, istinu ti kažem. Znaš, video sam te o našoj Zavetini, pa sam sad baš kastile* došao, kô mislim videću te. I ono vi'š...

– Mani me, 'oću da idem.

– Što si taka, a gle ja sam ti kupio i kolač**. Kô velim... kako da ti kažem...

– A što ti meni sve to govoriš kad me još i ne znaš?

– Ko, ja?! Slave mi, znam ti čak i ime.

– Pa kako se zovem?

– Marija!

– A kako se ti zoveš?

– Svetozar!

Marija nekako milo pogleda u Svetozara.

– Pa... kako da ti kažem, ako me baš 'oćeš, a ti me traži.

Svetozar kliknu radosno i pruži Mariji kolač. Marija ga primi, pa zastiđeno brzo odjuri kući...

I sada, kad je vrapcu kazala pozdravi ga, mislila je na Svetozara. Kolač koji je dobila od Svetozara nosila je neprestano u nedrima, pa ga sad izvuče, pogleda, poljubi, pa ga opet ostavi na njegovo mesto...

Lukava baba Randija, strina Marijina, znala je za sve ovo, što joj za njenu trgovinu beše kao naručeno. Kad je od nje otišao Kristivoje, ona je već skrojila plan kojim će najlakše uterati golubicu u kavez. Digne se odatle te pravo Mariji. Sede do nje i uze da je miluje po glavi.

– Ovaj baš da izludi za tobom; tebe ili nijednu. Maločas je dolazio čovek.

Marija se zagledala u strinu pa ne treplje.

* Kastile – namerno. (Prim. prir.)

** Kolač – poklon. (Prim. prir.)

– Što me gledaš tako, ludice moja – pa je lagano udari po obrazu – ti kao ne znaš.

Marija se zastide.

– Pa... i ne znam.

– A znaš da primiš od njega kolač.

Marija pocrvene kao krv, plamen joj obuze obraze pa se tek izvi u stranu i pobeže.

Baba Randija se diže i pođe za njom.

– Čekaj, ludo, nisam ti sve kazala.

Želja da što više čuje o Svetozaru zadrža je i ona se povrati strini.

Sad baba Randija otpoče. Punila je glavu neiskusne Marije svakojakim neistinama i izmišljotinama. Marija je samo ćutala i slušala menjajući se svaki čas u licu.

– Tako, dete moje – reći će joj baba Randija naposletku – ti sutra budi sve spremna.

– Pa što me on ne prosi lepo nego hoće tako – stidljivo primeti Marija.

– E, sad i zato da lupáš glavu – preseći će je strina. – Gledaj ti svoja posla, a to su njegove stvari.

Baba Randija beše zadovoljna, stvar joj ispala za rukom, ne može bolje biti.

Marija je jedva dočekala subotu, urečeni dan. Ceo taj dan se spremala i sve je svoje spakovala, sve krijući od brata svoga.

Kad je večé nastupilo, Marija tajom ostavi kuću i uputi se urečenom mestu, sa baba Randijom, strinom svojom. Kola su ih već očekivala. U kolima su bila svega dva čoveka:

kočijaš i Kristivoje. Jednim pogledom Marija uvide da od njih dvojice nijedan ne beše Svetozar, pa se uznemiri.

Baba Randija ovo primeti, pa će joj reći:

– Ne boj se, golubice moja; tako je on naredio. – A da bi je još bolje umirila, dodade: – I ja ću s tobom.

Posedaše u kola. Marija sa strinom nazad a Kristivoje s kočijašem napred. Bič švićnu i konji potegoše.

Posle kratkog putovanja oni behu na mestu.

Kad se oni skidoše, kočijaš odjuri do nakraj sela i stade.

– Pa šta je ovo? – ubezegnuto upita Marija strinu kad su njih troje ušli u praznu kuću.

– Gle! Pa njega ovde nema – kao čudeći se i više za sebe progovori baba Randija. – A idem ja lolu da nađem! – pa brzo izađe napolje. Izašav pojuri za kočijašem, nađe ga, sede u kola i vrati se natrag u selo.

Kristivoje je izašao do vrata za babom i tom prilikom zabravio vrata i vratio se natrag. Pa pošto je upalio sveću zapitaće smešeći:

– Marice, kako ti se dopada ovde?

Marija ga pogleda zaprepašćeno.

– A što me to pitaš? – odgovori mu nabusito.

– Nemoj tako, ženice moja! – i htede je obgrliti.

Marija se strese.

– Šta reče?

– Pa zar ti ne znaš da si za mene dobegla? – zlurado se cerekaše Kristivoje.

– Za tebe!? – jeknu Marija i zanese se.

Kristivoje upotrebi tu priliku i prihvati je. Kad je došla k sebi ona se videla u Kristivojevom naručju. Htede se otrgnuti, ali je on priteže.

– Sve ti je uzalud – reći će joj – samo gore možeš da učiniš.

– Od ovoga ništa gore nema; prokleta da je moja stri-na! – i suze je obliše.

Posle petnaest dana oni se venčашe.

Malo-pomalo pa se Marija priviknu Kristivoju. On ju je čuvao kao malo vode na dlanu. Ali je sve to malo trajalo. S jedne strane starost Kristivojeva, a s druge strane mladost i svežina Marijina učiniše da Kristivoje postane ljubomoran i iz toga poče hrđavo da postupa s Marijom.

Ako se ona obukla i spremila kuda, on bi se tek obrecnuo.

– A za koga se lickaš, a? Meni si dobra i onako.

Ako bi ona slučajno obrala kakav cvet i zakitila se, on bi tek:

– Nakinđurila si se... Pazi šta radiš, đavo će da te odnese!

Ponekad Marija ova zakeranja nije mogla da oćuti, nego bi jetko odgovarala i to bi uvek dovelo do svađe, koja se uvek svršavala šamarima i pesnićenjem.

I povrh svega ovoga Marija je ostala pune tri godine verna Krstivoju.

Pri kraju treće godine Marija padne.

Jovan Ilić, onda pobratim Kristivojev, a rućni dever Marijin, češće je dolazio kod njih u kuću. Vrlo često se dešavalo da Kristivoje ne bude kod kuće kad bi Jovan došao. Na ovaj naćin Jovan i Marija se postepeno zbliziše. I jednoga dana Marija se sasvim preda.

Sedam punih godina Marija je živala sa Jovanom u ljubavnim odnosima. S njim je čak i troje dece imala.

Jednoga će dana reći Jovan Mariji:

– Ja ne mogu više ovako.

– A što, Jovane?

– Ne mogu, ne mogu nikako da trpim da si i njegova.

– Pa šta ćeš, tako mora da bude.

– Ne mora.

– Pa šta da radimo.

– Da pobegnemo u Bosnu.

– U Bosnu?

– Jes!

Marija ga pogleda začuđeno.

– I ti to ozbiljno veliš?

– Jes.

– A ovo? – i Marija mu pokaza decu.

– Ostavi njemu.

– Tvoju decu njemu?!

Jovan slegnu ramenima.

– Pa šta ćeš?

– Čuješ, Jovane, to si mi sad rekao pa više nikad. Ako se tebi ovako ne dopada, širok ti svet!

– Dobro – reći će jetko – onda znam šta mi ostaje.

Iza ovoga ponikne jaka mržnja u Jovanu prema Kristivoju, iz koje se u crnoj duši Jovanovoj rodila misao o ubistvu. Nameru svoju Jovan saopšti i Mariji, tražeći njeno mišljenje.

Kakvo iznenađenje za Mariju. Za ono što ona već od nekoliko godina gaji u grudima svojim evo joj se pruža prilika da se i izvrši. Mnogo je puta ona mislila da Jovana na ovu misao podstakne, ali uvek kad god je to htela i učiniti, ona se trгла. Pored svega toga što je Marija ovo jedva dočekala od Jovana, pokazala se iznenađena i uporna.

– Šta reče?

– Mislim da sam sasvim jasno kazao.

– Razumela sam te ja dobro. A znaš li ti šta bi time učinio?

– Uklonio bi ono što je nepotrebno, a međutim nam jako smeta.

– Načinio bi mene i decu moju prosjacima.

Jovan se ljutnu.

– Ti mene ne voliš kad tako govoriš.

– O Jovane, to samo ne govori!

– Pa šta onda luduješ; zar bi te ja ostavio na sokaku.

– E kad ne bi bilo...

– Moje žene – i Jovanu se skupiše obrve.

– Jeste.

Jovan saže glavu, počuta malo pa će reći odsečno.

– I nje neće biti.

Mariji se razli neko divlje zadovoljstvo po licu, podiže ruke, zagrli Jovana i reći će mu mazno.

– Ne znaš kako te volim!

Sporazum beše utvrđen. Ove dve propale duše rešiše da svoju sramnu vezu krunišu sa dva zločina. Kristivoj će biti ubijen negde u polju. Na Jovana će najmanje za to pasti sumnja pošto su oni dobri prijatelji a uz to još i pobratimi. A Jovanova žena, pošto je bila trudna, umreće pri porođaju, a to već nije tako neobična stvar.

Od tog doba prošlo je nekoliko meseci. I za to vreme Jovan je u dva maha pokušavao da izvrši svoju nameru, ali mu nije ispalo za rukom. Marija se za ovo u kasno ljutila na Jovana. Naročito joj bilo krivo što je propustio priliku kod Milićeva čaira*. A to je taka zgoda bila da bi svaki mislio

* Čair – livada, pašnjak, poljana. (Prim. prir.)

da je Kristivoje ubijen u krađi, te na Jovana ne bi nikako pala sumnja i međutim ona bi Miliću isterala mačka na odžak za ubistvo njenog 'ranitelja.

U tome dođe i 12. maj 1892. godine. Bila je sreda uoči Spasova dne. Još od rane zore Marija je počela da kove nad glavom Kristivoju.

– Kakav si ti to muž... Zar te nije sramota od sveta... Sutra je veliki praznik a ja ni čestite marame nemam, a mani sve drugo...

– Ja šta ću, kad se nema – usudi se Kristivoje da se brani.

– Šta? Još govoriš! – osu Marija – a što si me krao?... Zar je za tebe žena bila? Čuješ! Šta znaš spremi i nosi da prodaš, pa da mi kupiš maramu; ja nju 'oću sutra da imam, pa kud puklo!

Siromah Kristivoje našao se u čudu. Sve bi dao samo da Mariju zadovolji, ali evo belaja, gde to sada baš ne može da učini. Ono i mogao bi, ima nešto drva, ali šta će s njima kad ih nema na šta oterati. Ostavi Mariju da više i on ode do drva. Stao kod njih gleda ih i češka se iza uha.

– Nije vajde – mrmljaše u sebi – idem kod pobratima da ga molim za kola.

Jovan mu je na rado srce dao kola. Još je došao i pomogao mu da natovari.

Već je počeo mrak da se vata kad je Kristivoje poterao drva za Obrenovac.

– Šta misliš? – upitaće Marija Jovana kad ostaše sami.

– Ne znam ni sam.

– Sad il' nikad! Čuješ šta ti kažem: sad il' nikad! – i Marija ostavi Jovana, uđe u kuću i zaključa vrata.

Jovan stajaše neko vreme pa ga tek nestade.

* * *

Putem, koji vodi od Trstenca za Obrenovac, kretala su se polako jedna drvima natovarena kola. Nisu bila ni na pô puta kad ih stiže jedan pešak. Mrak je bio kao testo.

– Jesi li ti pobratime? – upitaće pešak kad dođe blizo kola.

Kristivoje se okrete jer to bi on na koga beše ovo pitanje upravljeno.

– Gle! – iznenadiće se – a otkuda ti?

– More okupila me večeras ona moja, te ne znam treba joj ovo te ono. Mene to naljuti, pa pođoh: ajd, velim, da joj kupim, da mi samo ne džangriza.

– Pa šta ćeš – uzdahnu Kristivoje – kad su takve i ceo mu jutrošnji prizor sa Marijom izađe pred oči.

Odatle pođoše zajedno.

Kad su prolazili pored jednog šipražja, upitaće Jovan.

– More, pobratime, gde ti je sekira?

– Sekira!?

– A!

– A šta će ti?

– Da osečem ovde jednu batinu, zlu ne trebala.

– Eto je tu na koli – spokojno i ne sluteći ništa odgovori Kristivoje.

Jovan priđe kolima, popipa i nađe sekiru. Uze je i forme radi ode do šipraga te odseče jednu granu. Zatim pođe uzastopce za Kristivojem i kresaše granu. Kristivoje i ne obraćaše pažnju šta radi Jovan već polako okaše volove da življe idu. U jednom trenutku, kad se Jovanu učinilo najzgodnije, on ispusti granu, dohvati sekiru u obe ruke i izmahnu, pa sa najvećom silinom lupi Kristivoja po glavi. Kristivoje jauknu, povede se i sruši na zemlju ispustiv bič

iz ruke. Jovan se odmače i posmatraše žrtvu: Kristivoje potmulo ječaše a ruke i noge trzahu mu se. Jovan se na to približi, izmahnu još nekoliko puta i beše sve svršeno. Za ovim Jovan odbaci sekiru i potrča za volovima, ispregne ih iz kola i pusti a on se stranputicama vrati u Trstenac.

Sutradan nađen je Kristivoje mrtav na drumu. Policijska je vlast odmah izveštena, koja preduzme živu i energičnu istragu.

Prvo je saslušana Marija: ona ništa ne zna niti u koga sumnja.

– Kad joj je pokazana krvava sekira i upitana zna li čija je, ona slegnu ramenima.

– Kako, zar ne znaš čija je?

– Ne znam.

– Nije vaša?

– Nije. Naša je ovde.

– Kako, zar Kristivoje nije poneo sa sobom sekiru?

– Poneo je.

– Pa čiju?

Marija tek ušeptrlji.

– Pa ja ne znam baš nasigurno, mož' i da nije poneo.

Islednik ućuta, pa nešto preturaše po glavi. Užasna mu jedna sumnja izbi i on htjede biti sa njom načisto, zato se reši da učini prepad na Mariju.

– Nesretnice! – viknuće neprirodnim glasom, što ubi muža?!

Marija se trže, preblede kao smrt a zub o zub poče joj udarati.

– Govori!

– Ja nisam... ne znam... a pogled joj unezvereno luta.

– Čija je sekira?

– Jo...va...nova.

Dobaviše Jovana. Ovaj je bio tavnožut, usne su mu pomodrele i čudnovato drhtaše.

Jovan sve poricaše, ali mu poricanje ne beše stalno jer ga mnogobrojna i ukrštena pitanja dovedoše u zabunu da je neprestano sebi protivurečio.

Najedanput islednik učuta i ukočeno nekoliko trenutaka gledaše Jovanu pravo u oči. Jovan ne mogaše da izdrži pogled; očima vrdaše levo i desno.

– Priznaj! – prekide islednik ćutanje – mlogo će za tebe bolje biti.

Jovan se poče da menja u licu, a grudi mu se nadimahu; krupne graške znoja izbiše mu po čelu i spuštahu se niz lice.

– Nemam kud – reći će sa teškim uzdahom – ja sam. I sve ću vam reći samo da se malo odmorim.

Za ovim ispriča sve.

Marija je uporno poricala iskaz Jovanov.

Kod suda i Jovan porekne svoje priznanje.

Nu, poricanje im je bilo uzalud. Sud ih oboje osudi na smrt.

Jovan je streljan a Mariji je smrtna kazna zamenjena sa 20 godina robije.

ALEKSANDRA
KRSTIĆ

Rodom iz Beograda. U dobu
učinjenog zločina imala je 23 godine.

– Da častiš, da častiš!

Tako će jednoga večera osloviti kelner kelnera u jednoj
beogradskoj gostionici, tamo negde oko Glavne policije.

– A što ja, ti treba da častiš.

– Nije nego još nešto. Ko se više motao oko nje, ja ili ti?

– Pravo veliš – rugnuće se ovaj – samo si to zaboravio da nema ni šest meseci kako sam ja u radnji. A ti? Znaš kako kaže gazda, da si mu ti jedik* mehanski!

Uto naiđe gazda i ovi prekidoše razgovor i brzo se nađoše u poslu: jedan poče da briše stolove a drugi nameštaše stolice.

Bilo je oko deset sati uveče te od gostiju beše samo još nekolicina, koji u beskrajnom ćaskanju ispijahu poslednje ostatke svog piva.

Gazda je bio ljutit, to mu se jasno po licu videlo. Prošeta nekoliko puta kroz kafanu, pa ode za kelneraj i sede.

– Spiro! – viknu mlađeg momka.

Ovaj dotrča.

– Idi i brzo mi dovedi jedan fijaker.

Spira uze kapu i ode.

Posle pola sahata stajao je već jedan fijaker pred kafanom. Ne prođe mnogo kad izvedoše jednu bledu i iznurenu žensku i posadiše je u kola. Zatim izađe i jedna postarija žena, noseći u naručju zavijeno novorođenče, pa i ona sede u kola.

Starija ženska povi se malo u napred i šapnu nešto kočijašu.

– Znam već – promrmlja kočijaš i krete.

Na vratima stajahu oba kelnera.

– Je l' te žao? – upitaće mlađi starijega.

Stariji se nađe uvređen, pa poteže šakom, ali Spira odskoči i pobeže u mehanu.

Treći je dan već kako se lekari u opštoj državnoj bolnici bore da od izvesne smrti spasu jednu bolesnicu, koja se

* Jedik – pribor za jelo. (Prim. prir.)